

माती परीक्षणासाठी नमुना घेण्याची पद्धत

माती परिक्षण का करावयाचे ?

- १) सर्व सामान्य कुटूंबातील माणूस जसे आपले उत्पन्न आणि बँमेमधील शिल्लक रक्कम पाहून पुढील खर्चाबाबत व्यवस्थापन करतो त्याच पध्दतीने पैसा देणाऱ्या पिकांसाठी (कॅश क्रॉप) जमिनीमध्ये अन्नद्रव्यांचा शिल्लक उपलब्ध साठा किती आहे हे पाहून पुढील खतांचे (अन्नद्रव्यांचे) व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे म्हणून अशा पिकांमध्ये (डाळिंब, द्राक्ष, पपई, आंबा, पेरू, चिकू केळी, भाजीपाला, फळभाजी इ.) वर्षातून कमीत कमी एक वेळा गरजेनुसार योग्यवेळी माती परिक्षण करणे गरजेचे आहे.
- २) बऱ्याचदा जमिनीमध्ये उपलब्ध अन्नद्रव्ये असूनसुद्धा ती पिकांकडून घेतली जात नाहीत त्यामुळे अतिरिक्त खते शेतकऱ्यांकडून जमिनीत दिली जातात आणि त्यामुळे जमिनीचा समतोल बिघडतो, रोग-किड यांचा उपद्रव वाढतो, उत्पादकता आणि गुणवत्ता घटते तसेच शेतीमधील उत्पादन खर्च वाढतो याची कारणे माती परिक्षण अहवालामध्ये दिसून येतात आणि त्यावरून आपल्याला पुढील व्यवस्थापन करणे खूप सोपे जाते.
- ३) कोणत्याही पीक उत्पादनामध्ये पिकाच्या विविध अवस्थेमध्ये अन्नद्रव्याची गरज भिन्न असते. पिकाच्या गरजेनुसार आवश्यक अन्नद्रव्ये पिकाला त्या त्या काळात उपलब्ध होणार किंवा नाही याची निश्चित आणि अचूक माहिती उपलब्ध व्हावयाची असेल तर जमिन व पानदेठ पृथःकरण या आवश्यक गोष्टी आहेत.
- ४) मिळालेल्या अहवालानुसार आपण पुढे अचूक खत व्यवस्थापन करून पिकांची उत्पादकता व गुणवत्ता यामध्ये सातत्य राखू शकतो.
- ५) द्राक्षाचा विचार केल्यास फुलोरा अवस्था व मऊ पडण्याच्या अगोदरची या दोन अवस्था द्राक्षाची उत्पादकता व गुणवत्ता या दृष्टीने अत्यंत महत्वाच्या अवस्था आहेत म्हणून या अवस्थांमधील पृथःकरण अहवाल अत्यंत महत्वाचे आहेत.

मातीचा नमुना घेण्याची पध्दत

- १) मातीचा नमुना घेण्यासाठी क्षेत्र निवडायचे असल्यास ते एक एकरपेक्षा अधिक नसावे.
- २) प्लॉटच्या सर्व बाजूनी २ ते ३ मिटर जागा सोडून द्यावी.
- ३) क्षेत्र १ एकरपेक्षा जास्त असल्यास १ एकर प्रमाणे विभागून त्याचा स्वतंत्रपणे नमुना घ्यावा.
- ४) पिक काढल्यानंतर किंवा लागण करण्याआधी मातीचा नमुना घेणे.
- ५) रासायनिक खते टाकली असल्यास मातीचा नमुना घेऊ नये.
- ६) जनावरे बसण्याची, बांधण्याची जागा, सांडपाण्याची चर, कचरा, खत टाकण्याची जागा, जमिनीची धूप होणारी जागा याजवळचा नमुना घेऊ नये.
- ७) किमान ३ वर्षातून एकदा माती परिक्षण करून घ्यावे. तसेच हलक्या जमिनीतील नमुने दरवर्षी घ्यावेत. सुपीक जमिनीतील नमुने २ वर्षातून एकवेळा घ्यावेत समस्या असणाऱ्या जमिनीमध्ये दरवर्षी नमुने घ्यावेत.
- ८) नमुना काढण्यास खोरे, खुरपे, कुदळ अशा अवजारांचा उपयोग करणार असल्यास ते तांबरलेले नसावेत.

- ९) ड्रिपर पासून पाटामध्ये सर्वसाधारण ३.५ फूट अंतरावर (V) आकाराचा निमूळता १.२५ फूट ते १.५ फूट खोल खड्डा काढावा त्यामध्ये साठलेली सर्व माती काढून टाकावी आणि वर पासून शेवटपर्यंत अर्धा किलो एवढी माती तासून घ्यावी आणि १.५ किलो माती गोळा करावी.
- १०) असे एकरी कमीत कमी ८ ठिकाणाचे नमुने घ्यावे आणि ते सर्व एकत्र करून सावलीमध्ये पसरून वाळवावेत.
- ११) एकत्र मिसळून त्यामधील अर्धा किलो मातीचा नमुना गोळा करावा त्यामधील काडीकचरा बाजूला करावा.
- १२) गोळा केलेल्या मातीचा नमुना चाळू नये किंवा घोळू नये.
- १३) स्वच्छ कापडी पिशवीमध्ये भरून त्यामध्ये
 - अ) शेतकऱ्याचे नाव
 - ब) सध्या असलेले पीक
 - क) मोबाईल नंबर
 - ड) प्लॉट नंबर
 - इ) पिकाबद्दल माहिती
 - ई) समस्या याबद्दल माहिती नमुद करावी आणि ती प्रयोगशाळेत परिक्षणासाठी पाठवावी.
- १४) मातीचा नमुना प्रयोगशाळेत मिळाल्यानंतर रिपोर्ट मिळण्यास कमीत कमी ७ दिवसांचा कालावधी लागतो.

अ.क्र.	पीक	नमुना कधी घ्यावा
१	द्राक्ष	एप्रिल छाटणीआधी किंवा ऑक्टोबर छाटणीआधी कमीत कमी ३० दिवस.
२	ऊस, आले, हळद, कांदा, लसून, मिरची, वांगी, भेंडी, कलिंगड, टरबूज, खरबूज, पडवळ, दोडका, कारली, काकडी, टोमॅटो, फ्लॉवर, कोबी, गवारी, मुळा, गाजर, सोयाबीन, भुईमूग, सर्व प्रकारच्या बिया, डाळी, बटाटा, रताळे, पालक, कोथिंबीर, मेथी, केळी, कापूस, पपई, काजू	यामध्ये लागण करण्याआधी.
३	सर्व प्रकारची फुले	लागण करण्याआधी.
४	डाळिंब, चिकू, पेरू, बोर, लिंबू, सिताफळ, रामफळ, आंबा, संत्री, मोसंबी	यामध्ये बहार धरण्या अगोदर.